

boeken, affiches en folders. Ook hier dient zich een verrassing aan, in de vorm van een handgeschreven document van de Belgische designer Thomas Lommée, bedenker van onder meer OpenStructures, een modulair constructiesysteem voor zowel meubels als huizen. In een tabel met twee kolommen, onder de hoofdingen *yesterday* (Bauhaus) en *today*, somt Lommée de talrijke verschillen tussen toen en nu op. Het Bauhaus presenteerde gedemocratiseerd design voor de massa, en probeerde functionele problemen in het dagelijkse leven op te lossen op grote schaal; de nieuwste design-evoluties gaan over projecten waarmee de gebruikers zelf 'aan de slag' kunnen gaan, zonder grootse ambities, en met een meestal heel beperkte verspreiding. Het Bauhaus trachtte een revolutie tot stand te brengen; voor designers vandaag is evolutie belangrijker. In plaats van het wooninterieur te faciliteren en te moderniseren, lijkt het hedendaagse design het wonen te willen activeren door er een creatieve 'uitdaging' van te maken. Die lijst van belangrijke verschillen had de basis kunnen vormen van een rijkere tentoonstelling over het lot – en eigenlijk het verdwijnen – van de ideeën en concepten van het Bauhaus. **Christophe Van Gerwey**

→ *Das Bauhaus #allesistdesign*, tot 28 februari in Vitra Design Museum, Charles-Eames-Straße 2, 79576 Weil am Rhein (07621.702.3200; design-museum.de).

Publicaties

Theo Baart. Werklust. Biografie van een gebruikslandschap. In 1960 verhuisde Theo Baart, toen drie jaar oud, van Amsterdam naar Hoofddorp, waar zijn vader hoofd werd van de openbare school. Het gezin betrok een doorzonwoning in de eerste nieuwbouwwijk aan de rand van het dorp. De huizen in de doorgaande straat waren bestemd voor ambtenaren, in de zijstraten woonden Schipholmedewerkers. Met de bouw van deze wijk haalde Hoofddorp zijn eerste importbewoners binnen. Baarts moeder had in haar herinnering de eerste weken alleen maar gehuild. Ze miste de stad.

In de tijd dat het gezin Baart naar Hoofddorp kwam – het belangrijkste dorp van de Haarlemmermeerpolder, die in de negentiende eeuw was drooggelegd – telde het dorp vijfduizend inwoners. De polder was een agrarisch gebied, dat weliswaar onder de rook van Schiphol en Amsterdam lag, maar daar weinig mee te maken had. Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig van de vorige eeuw, toen Baart aan de kunstacademie in Amsterdam studeerde, fotografeerde hij Hoofddorp en het omringende polderlandschap voor het eerst. Een aantal van deze zwart-witfoto's is ook opgenomen in Theo Baarts nieuwste boek *Werklust. Biografie van een gebruikslandschap*. Hierin is te zien hoe het akkerland van de Haarlemmermeer heeft plaatsgemaakt voor een aaneenschakeling van nieuwbouwwijken, bedrijventerreinen en infrastructuur. Startbanen, snelwegen en spoorlijnen doorsnijden de oude, rechthoekige polderverkeveling van sloten en landwegen. Hoofddorp is uitgegroeid tot een *new town* van 75.000 inwoners.

Misschien is de 'verharding van het landschap' wel een universeel verhaal, schrijft Baart in de inleiding op het boek. Op reis valt het hem altijd op dat de Haarlemmermeer sterke overeenkomsten vertoont met andere landschappen die dichtbij een grote stad of luchthaven liggen, of het nu Barcelona, Tokio, of São Paulo betreft. Interessant aan Baarts foto's is dat ze precies het spanningsveld laten zien tussen het lokale en globale. *Werklust* documenteert hoe de bestaande karakteristiek van een landschap schoksgewijs transformeert onder invloed van het krachtenveld van de globale economie. De vroegtijdigste-eeuwse arbeidershuisjes op De Hoek, zoals de eerste kruising buiten het dorp genoemd wordt, moesten wijken voor een gelijknamig bedrijventerrein. Op de kruising staat nu Hyatt Place Amsterdam Airport. De reusachtige, tachtig jaar oude vleugelootboom, die ooit voor het huis van de dorpsdokter stond, is nu ingeklemd tussen de ingang van de parkeergarage, een sushirestaurant en een bioscoop, die onderdeel uitmaken van een groot winkelcentrum.

Theo Baart

uit het boek 'Werklust. Biografie van een gebruikslandschap / Biography of a landscape in transition', pp. 240-241

De bescheiden, twee zalen beslaande tentoonstelling in het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam bood weinig extra ten opzichte van het boek, behalve dat het heerlijk kijken was naar de 25 grote prints van Baarts nieuwe werk. De lokale dimensie van de globalisering werd benadrukt door op een muur de namen te projecteren van voormalige boerderijen als Ora et labora, Onvermoeid vooruit en Klein America. De ondernemingsgeest die van de woeste binnen-zee een agrarisch productielandschap maakte, is nu de motor van haar verharding, zo werd gesuggereerd, en die voltrekt zich met eenzelfde onverbetert vooruitgangsgeloof. Een tweede muur was bedekt met de titels van de schier oneindige reeks beleidsnota's (*Noordvleugelbrief, Streekplan Noord-Holland Zuid, Uitvoeringsstrategie Plabeka 2007-2040*) die het ruimtelijk geweld van de globale economie planmatig proberen bij te sturen. Maar niet alles is te plannen. Het keurig aangelegde bedrijventerrein benoorden de spoorlijn van Hoofddorp naar Schiphol staat leeg sinds het toeslaan van de mondiale crisis in 2008. 130.000 vierkante meter kantoorruimte, nauwelijks vijftien jaar oud, staat te huur.

Werklust is het vierde project van Baart over de Haarlemmermeer. Na de reeks zwart-witfoto's uit zijn academietijd volgde in 1999 het boek *Bouwlust. The urbanization of a polder* (zie *De Witte Raaf* nr. 78, maart-april 1999). In 2004 verhuisde Baart terug naar Hoofddorp, waar hij uiteraard een nieuwbouwwijk betrok. Floriande bestaat uit een reeks eilanden met elk hun eigen architectonische karakteristiek en ligt hemelsbreed vijf kilometer van zijn ouderlijk huis. In *Eiland 7, berichten uit de nieuwbouwwijk* (2008) doet Baart verslag van zijn hernieuwde kennismaking met Hoofddorp en onderzoekt hij de financiële en ruimtelijke mechanismen die ten grondslag liggen aan de productie van suburbia. Nieuw in *Werklust* zijn de korte teksten waarmee Baart elk hoofdstuk begint. Waar hij in *Bouwlust* de teksten hoofdzakelijk door andere auteurs liet schrijven, is *Werklust* geheel van zijn hand. Het is een gelukkige keuze, want Baart heeft een goede pen. Hij beschrijft zijn persoonlijke band met het stadslandschap dat hij al

meer dan een halve eeuw kent, zonder sentimenteel te worden, in een bondige, wat droge stijl die correspondeert met zijn 'documentaire' lens. De meeste foto's zijn zonder mensen, frontaal en soms van een verhoogd standpunt genomen, en ingetogen van kleur.

Baart fotografeert de modernisering als een gegeven en een doorgaand proces, waarin de ene moderniteit voortdurend de andere vervangt. De seriematig geproduceerde prefabwoning waarin hij opgroeide was destijds het ultieme product van vernieuwing, net als de betonnen stoeptegels en -randen, die in de jaren zestig tot de standaardinrichting behoorden van elke nieuwbouwwijk in Nederland. In een prachtige reeks foto's van het huis en de straat documenteert Baart hun afbraak, en de verhuizing van zijn ouders die er altijd waren blijven wonen. Zij moesten letterlijk plaatsmaken voor een nieuwe woonwijk. Het eerste kantoorgebouw op bedrijventerrein De Hoek van eind jaren zeventig, een betonnen doos met futuristisch schuin uitstekende raampartijen, is inmiddels ook historisch geworden. Het staat al jaren leeg en wordt binnenkort gesloopt. **Petra Brouwer**

→ Theo Baart, *Werklust. Biografie van een gebruikslandschap / Biography of a landscape in transition*, 7 november – 17 januari 2016, Nederlands Fotomuseum, Gebouw Las Palmas, Wilhelminakade 332, 3072 AR Rotterdam (010/203.04.05; nederlandsfotomuseum.nl).

→ Het gelijknamige boek (NL/ENG) is een uitgave van nai010 uitgevers, Mauritsweg 23, 3012 JR Rotterdam (010/201.01.33; nai010.com) en Ideas on Paper, Nottingham (UK) (ideasonpapernottingham.co.uk). ISBN 978-94-6208-244-1.

SKULPTUR PROJEKTE MUENSTER WILL HOST A LAUNCH FOR THE PUBLICATION *OUT OF BODY* AT WIELS ON 17 MARCH 2016 AT 7 P.M.

Out of Body is the first in a series of three publications initiated by Skulptur Projekte Muenster 2017. It is being distributed together with the Spring 2016 issue of *frieze d/e* and

will be followed by *Out of Time* in Autumn 2016 and *Out of Place* in Spring 2017.
www.skulptur-projekte.de
www.wiels.org

STADT MÜNSTER

LWL